

punk, melynek anyagából az egyes íróknak az irodalomról tett vallomásaira hívjuk fel a figyelmet. A könyv megjelenésének mindenkép örülhetünk, a szegényes magyar esztétikai irodalomnak még sok ilyen munkára lenne szüksége, sok ilyen jól olvasható könyvre, hogy egyszer már eloszoljanak azok a tévhitek, melyek az irodalom problémáiról a legszélesebb körökben még mindig eleven életet élnek s melyek nagyban hozzájárulnak a magas irodalom népszerűtlenségéhez. Tanárainknak, akiknek egyik legfőbb hivatásuk, hogy az új nemzedéket jó könyvekre neveljék, kevés munkát ajánlhatunk olyan melegen, mint a Benedek Marcellét.

Baróti Dezső dr.

KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán)

1. *A mozgókép, a rádió és az újság a tanítás szolgálatában.* Kiváló pedagógusok évek óta foglalkoznak azzal, hogy a *mozgóképet* a tanítás szolgálatába állítsák. Nemzetközi kongresszusokon összeseregett szakemberek és pedagógusok 1927-ben Bázelen, 1928-ban Hágában, 1931-ben Bécsben és 1934-ben Rómában tanácskoztak a megoldás lehetőségeiről. Főképpen a filmek tűzveszélyes volta okozta a nehézséget. A nitrocellulozéból készült film könnyen gyullad, igen gyorsan ég el, miközben nagymennyiségű gázt fejleszt. Kezelésükhöz feltétlenül tűzmentes helyről kellett gondoskodni és olyan tűzrendészeti intézkedéseket tettek szükségessé, amelyeknek az iskolák nem tudtak eleget tenni. A mai filmek már tiszta cellulozéból készülnek, ezek nem égnék rohamosabban, mint a vastag papír és így a nagyobb tűzveszély megszűnt. Minden különösebb rendszabály nélkül lehet azokat szállítani és elraktározni és rendőri beavatkozás nélkül lehet azokat bármely tanteremben vetíteni. Másik fontos kérdés a filmek szélessége. A mozgósínházakban használt filmek szélessége 35 mm, míg az iskolai célokra készültek 16 mm szélesek, sőt Németországban készülnek 8 mm széles filmek is. Ennek nagy előnye, hogy súlyuk lényegesen kisebb. A 16 mm széles film 100 méter hosszúságban annyi képet tartalmaz, mint a normálfilm 250 méteren. Ennyi képnek a súlya a keskeny filmen 350 g, míg a normál filmen 2.1 kg, ami egymagában is igazolja, milyen fontos a film szélességének a kérdése az iskola szempontjából. De más előnyei is vannak a keskeny filmnek. Az ehhez használható gép súlya mindössze 4 és fél kg, tehát a szállítása nem okoz nehézséget. Az áramszükséglet is lényegesen kevesebb, mint a normálfilmnél, mert bármely 6 ampérre biztosított kontaktusba bekapcsolható, míg a normálfilm 10 ampért kíván.

A legnagyobb nehézség mindenütt a szükséges költségek előteremtése. Németországban e célra minden tanulótól negyedévenként 20 fillért szednek.

Genfben tervezik, hogy az oktatófilmek szállítására a tagállamoknál vámentességet biztosítanak, hogy így a nemzetközi filmeserét lehetővé tegyék. A népszövetség az oktatófilmek ellenőrzésére nemzetközi oktatófilm intézetet alapított (Institut International du Cinématographe Éducatif) és csak azok

a filmek részesülnek az említett vámkedvezményben, amelyek ezen intézet ellenőrzésén mentek keresztül.

Ma már minden kultúrállam készít oktatófilmeket. A legtökéletesebbeket a franciák gyártják külön az elemi és külön a középiskolák használatára és lehetőleg minden tantárgyra. A német oktatófilm vezetőségének jelentése szerint Németország eddig 3400 gépet juttatott az iskoláknak. 121 film készült, amiről 9270 keskeny filmmásolatot vettek iskolai használatra. A filmek között szerepelnek: a szénbányászat; az üveggyártás; a vasgyártás; a gázgyártás; a cserebogár, a borsó fejlődése és szaporítása; dohánytermesztés; a csecsemő-ápolás; német kultúrmunka Kamerunban; halászat a tengeren; védőalak és védőszín az állatvilágban; apály és dagály, stb.

A film után most a rádió is bebocsátást követel az iskolába. Lengyelországban komoly kísérletek történnek arra nézve, miként lehetne a rádiót a tanításnál felhasználni. Habár azt tapasztalják, hogy a rádió felhasználása kikapcsol minden modern tanítási elvet, így nem engedi érvényesülni az öntevékenységet sem, mégis különösen az idegen nyelv tanításánál igen jó szolgálatot tesz az iskolai oktatásnak. Az idegen nyelv tanítása közben a tanulók nagy érdeklődéssel hallgatják a nyelvet a megfelelő országból és ez igen hasznosan egészíti ki a rendes tanítást. Az angol és az amerikai iskolákban iparkodnak a rádiót az iskolai oktatásnál hasznosítani.

Az újságnak a tanítás céljaira való felhasználása nem új gondolat. Németországban már a 17-ik században vannak rendelkezések, melyek az újságnak az iskolai tanításnál való felhasználásáról intézkednek. Nálunk a Rátio Educationis a középiskola tárgyai közé tervezte az újságolvasást, mert az újság a polgári életben enm csekély hatással van a művelődésre és nagy haszonnal jár annak ismerete, ami a világ különböző részeiben nap-nap után történik. Azóta is minden kultúrállamban napirenden tartották a kérdést, igaz sikerrel azonban sehol sem járt a törekvés, az újság nem tudott tért hódítani az iskolában. Az iskola még ma is semlegesen, ha nem ellenségesen áll az újsággal szemben.

Az új reformtörekvések, hogy a tanítás lehetőleg aktuális legyen, hogy az ismeretek minél inkább az öntevékenység útján jussanak a tanulóhoz, sok országban ismét az újságolvasásra irányította a modern pedagógia figyelmét, melynek kiváló szerepet szánt a tanításban. Az angol, amerikai és dán iskolák teljes mértékben iparkodnak kihasználni az újság közleményeit. Az itt szerzett tapasztalatok igazolják, hogy a helyesen kiválasztott hírlapi cikkek és hírek nagy mértékben hozzájárulnak a tananyag sikeres feldolgozásához, kiegészítéséhez és főként elmélyítéséhez. Ami nem kevésbé fontos, beviszi a most zajló életet a tanításba. A tanuló ezen anyag iránt jobban érdeklődik, mint a tankönyvből nyújtott anyag iránt. Az újság a mai idők leghatalmasabb nevelő eszköze és kultúrtényezője, ezt nem lehet elvonni az iskolától.

(Zeitschrift für Phisikalischen und Chemischen Unterricht.)

2. Az olasz-abesszin ellentét. A Neue Bahnen német tanügyi folyóirat érdekes geopolitikai tanítást közöl erről a nagyon aktuális problémáról. A tanítást megelőzőleg a tanulók átvették Abesszinia földrajzát és egy képes fo-

lyóiratnak illusztrált cikke alapján Abesszínia történelmét. A tanítás alapját újságcikkek képezik. Egy újságcikkből megállapították, hogy harc megindítója a következő eset volt: Ual-Ual község közelében 1934. december 5-én egy angol—abesszin határmegállapító bizottság olasz katonai csapattal találkozott. Az angolok azonnal visszavonultak, ellenben az abesszinek tüzeltek az olaszokra ami azután mindkét félnél halottakat és sebesülteket eredményezett. Habár Ual-Ual község abesszin területen fekszik, az olaszok elégtételt követeltek Abessziniától és követelték:

- a) a rabszolgaság megszüntetését;
- b) Abesszinia katonai megszállását;
- c) az abesszin síkság elfoglalását;
- d) Habesch tartomány Itália fennhatósága alá helyezését.

A követelésekből megállapítják, hogy Olaszország afrikai gyarmatot akar, aminek Afrika utolsó önálló állama, Abesszinia esne áldozatul. Most keresik az okokat, mi indítja Olaszországot, hogy Abessziniában területeket akar hódítani? Megállapítják Olaszország népsűrűségét, a már-már lehetetlen térhiányt, az olasz ifjúság elhelyezkedésének lehetetlenségét, stb.

Az újságcikkekből megállapítják a népszövetség magatartását. A népszövetség szabályainak 11-ik §-a az indokolatlan háború elhárítását teszi feladattá. Ha a háborút másképp megakadályozni nem tudja, akkor köteles az indokolatlan háborút megindító állam ellen rendszabályokat fogyanatosítani. Itt rátér az angol—francia ellentétre. Anglia követeli a rendszabályok legszigorúbb alkalmazását, Franciaország ellenzi. Más államok meg sem szavazták az alkalmazandó rendszabályokat Olaszország ellen, közöttük Magyarország is. Angliának nagy érdekei vannak Afrikában és így Abessziniában is, különösen a Kék-Nilus folyamvidékén és a Tana-tó körül. Angliának egyiptomi birtokait ezen vizek tömegei termékenyítik. De a Nilus folyam vizei termékenyítik Szudánban az angol pamuttelepeket is. Akinek kezében van Abesszinia, a zrendelkezik a Nilus egész folyamterületével. De félti Anglia Olaszországtól a Kap-Kairó között tervezett vasutat is. Olaszország uralma Abessziniában a vasút kieépítését megnehezítené, esetleg lehetetlenné tehetné. Ezzel megértik a tanulók, miért ellenzi Anglia Olaszország uralmát Abessziniában és miért akarta a háború folytatását lehetetlenné tenni. Az azután a mai német gondolkodásra mutat, hogy a tanítás rátér a népszövetség tehetetlenségére is.

Az újságcikkek rámutatnak a többi állam magatartására is. Miért nem szavazták meg Ausztria és Magyarország az Olaszország ellen alkalmazandó rendszabályokat? Újságcikkek alapján kísérik végig a különféle államok magatartását és a tanulók betekintést nyernek az összebonyolított világpolitikai viszonyokba.

Mennyi földrajzi, közgazdasági fogalom tisztázására vezet ez a tanítás. Igen gyakran maguk a tanulók hozzák az újsághíreket, vagy a tanár előre felhívja a tanulók figyelmét valamely eseményre. Mennyi érdeklődéssel keresik a tanulók a híreket az újságban, hogy minél bővebb anyaggal jöhesse-nek az iskolába. A tanuló emellett megtanulja, hogyan kell gondolkodva, kritikai szemmel újságot olvasni, ami ennek a tanításnak nem jelentéktelen mellék-eredménye.

3. Amerikai nevelésügy. Az Északamerikai Egyesült-Államok szövetségi alkotmánya az oktatásügyet a 48 tagállam saját hatáskörébe utalja. Azért egységes amerikai nevelésügyről beszélni nem lehet. De bizonyos egységes törekvések megállapíthatók, amelyek a nevelés egységes céljából, valamint az amerikai tanítóóság egyirányú törekvéseiből folynak.

Természetesen az amerikai államok is szenvedik az egész világon érezhető rossz közgazdasági viszonyokat. Ez az iskolaügyben is észrevehető. Az iskolák költségvetése, a tanítók létszáma, sőt a tanítók illetéke is többszöri csökkentésnek volt kitéve az utolsó években.

Az amerikai nevelésügy közigazgatásának legjellemzőbb vonása, hogy minden irányítás és ellenőrzés a polgárság kezében összpontosul. Az utolsó években az iskola iránti érdeklődés az iskolán kívüli társadalomban igen erősen emelkedett. Különbféle egyesületek és főként az iskolába járó gyermekek szüleinek egyesülései jótékony hatással érdeklődtek az iskola iránt. A tanítóóság a legmostohább viszonyok között tapasztalta, milyen előnyös az iskolára nézve az iskola és polgári társadalom között kifejlődött szoros viszony és maga is azon dolgozik, hogy minél szélesebb körök érdeklődését bevonja az iskolába. Ez annál inkább az iskola érdeke, mert az iskolai terheknek mintegy 75%-át a helyi közigazgatás viseli és csak közel 25%-át kapják hozzájárulás címén az államtól.

A társadalomnak a nevelésügy igazgatásába való bekapcsolását az amerikai tanítóóság fontosnak tartja, mert a nevelés messze túlterjed az iskola épületén kívül. Akik az ifjúságot a nemzetnek akarják nevelni, kénytelenek figyelmüket a gyermek egész környezetére kiterjeszteni, melyben a gyermek fejlődik. Ez a környezet sokszor olyan befolyást gyakorol, ami az iskola munkáját bénítja. Az iskola nevelői munkája csak akkor von biztosítva, ha a gyermek környezete is ugyanazon cél felé törekszik. A közönségnek az iskolával való kapcsolata folytán, Amerika közönsége tudatában van az iskolán kívüli nevelés nagy fontosságának. A mult tanévben sok helyes intézkedés történt a gyermek iskolán kívüli szabad idejének betöltésére és főként játékaiknak alakulására. Sok alkalom van, ahol a közönséget kioktatják az iskolán kívüli nevelés mikéntjére. A felnőttek kezdik megszokni, hogy minden a gyermek előtt tett kijelentésüknél megfontolják, hogy milyen hatással lehet az a gyermek nevelésére.

Az iskolaköteles kor általában a 6-ik életévvel kezdődik és a 14-ikkel végződik. Számos államban emelték a mult évben ezt a határt a 16-ik, sőt egyes államokban erős a mozgalom, hogy az iskolaköteles kort a 18-ik életévig emeljék.

Ugy az amerikai tanítóóság, valamint az iskolán kívüli egyesületek arra törekzenek, hogy az ifjúság jellemnevelésére több gondot fordítsanak, mint eddig. A cél elérésére alkalmazandó eljárásokat keresik. Vannak, akik didaktikai hatásokkal gondolnak célhoz jutni. Mások azon a véleményen vannak, hogy az ifjúság jelleme csak erre irányuló tevékenységgel fejlődhetik. Ezek a tanulót minél gyakrabban szociális tevékenységbe vonják be. Egyes iskolák az ifjúsági vöröskereszt szociális munkaprogramjától, a fiúk és leányok cserkészettétől várnak jótékony hatást.

A testi nevelésre is nagyobb gondot fordítanak. A legtöbb iskola az arra

szorult tanulókat ebéddel is ellátja. Gondoskodtak a tanulók orvosi és fogorvosi ellátásáról. Az iskolákban leginkább a könnyű atlétikát űzik, ebben részt vesznek úgy a gyengébb testalkatú gyermekek, mint a született atléták is.

Nagy szerepet játszik a tanításnál a rádió és a film. Vannak iskolák, ahol e két technikai eszköz egész rendszeresen szerepel a tanmenetben. Az Egyesült-Államokban már több százezer méter a gyártott oktató film hossza.

Említésre méltók a múlt évben rendszeresített és a felnőttek oktatását célzó esti megbeszélések. Ezeken bizonyos napi problémák kerülnek megbeszélésre, céljuk, hogy ezek a problémák minél szélesebb körben érthetőkké váljanak. A vélemények itt szabadon juthatnak kifejezésre, igen udvarias hang uralkodik, még olyankor is, amikor ellentétes vélemények kerülnek szembe egymással.

Végül a legtöbb állam az iskolából kikerült munkanélküli ifjúságnak munkatáborokat létesített, ahol az ifjúságnak úgy testi, mint szellemi fejlődéséről is gondoskodnak.

(Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft.)

4. A lengyel közoktatás reformja. Lengyelország az 1932-ben megalkotott törvénnyel egész közoktatását újra szervezte. A törvény legjellemzőbb intézkedése, hogy a hat éves elemi iskola elvégzését mindenkire nézve kötelezővé tette, tehát azokra nézve is, akik az elemi iskola elvégzése után középiskolában folytatják tanulmányaikat. Így minden lengyel polgár részesévé lesz annak a nemzeti szellemnek, melynek a hat osztályú népiskola a megalapozója. A középiskola 5 évfolyamos, ahova az elemi iskola hat évfolyamát sikerrel végzett tanulókat veszik föl. Vannak nyolc osztályú középiskolák is, ezeknek alsó 3 osztály a teljesen azonos az elemi iskola három felső osztályával.

Az iskola legfőbb feladata a törvény szerint, hogy vallás-erkölcsi szellemen kötelességtudó, tevékeny polgárokat neveljen. Ennek megfelelően a tanítás módja az öntevékenységen, a tanulók kezdeményezésén és az ellenőrzött szabadság gondolatán épül föl.

A tanítóképzés is 5 évfolyamos volt, mint a középiskola. A középiskolával teljesen egyenrangú tanítóképzőbe is hat osztályú elemi iskolát végzett tanulókat vettek föl. A folyó iskolai évvel az öt évfolyam tanítóképző megszűnik és a jövő évben megnyílik a 3 évfolyamos pedagógiai főiskola, ahova a középiskola elvégzése után iratkozhatnak be a hallgatók. Így tehát a tanítói képesítés megszerzéséhez 14 évi tanulmány szükséges.

5. A Nemzetközi Nevelésügyi Hivatal (Bureau International d'Education), amely Genfben a népszövetség védnöksége alatt működik, 446 oldalon adta ki harmadik évkönyvét, mely 47 állam jelentését tartalmazza, a közoktatás fejlődéséről az 1933/34. tanévben. Az évkönyv adatokat közöl az államok tanügyi költségeiről, a különféle iskolafajok tanítóinak fizetéséről, iskolafajok szerint részletezve a tanítók és tanulók statisztikájáról, továbbá a művelődési viszonyok igazgatásáról, szervezetéről. A kötetből kitűnik, hogy habár az iskolai költségvetéseket a gazdasági krízis még mindig erősen befolyásolja, de a múlthoz képest bizonyos javulás tapasztalható. Az egyes államok jelentéseiből kitűnik, hogy a pedagógia fejlődésének irányára milyen nagy befolyása van az államok politikai, szociális és gazdasági mozgalmainak. Mivel a legtöbb államban igen viharosak a politikai viszonyok, az iskola terén is min-

denütt lázas reformmunka folyik. A legfeltűnőbb mozgalom az iskolakötelezettség kiterjesztése. Amerika egyes államaiban 18 éves korig tervezik az emelést, amivel a munkapiacot kívánják tehermentesíteni. Angliában most fekszik a képviselőház előtt az új törvényjavaslat, amely a tankötelezettséget egy évvel emeli. A német Landjahr, amely a 8 elemi osztályt végzett tanulókat egy évre falusi táborba kötelezi, szintén ezt a célt szolgálja. A népiskolai tanulók emelkedtek Olaszországban, ahol 2000 új népiskolát állítottak és Romániában, ahol a tanítók számát 6000-rel emelték. Sok helyen állították az iskolát új politikai irány szolgálatába. Ez a törekvés különösen szembetűnő Németországban, Olaszországban, Lengyelországban, Írországban, Argentínában és Japánban. Több országban új tanítási módszerek terjednek az iskolákban. Lengyelországban az új közoktatási törvény kötelezővé teszi az öntevékenységet és önkormányzatot az iskolákban. A tantervek igen lényeges változáson mentek keresztül Németországban, Olaszországban, Finnországban, Csehországban, Magyarországon, Angliában és Belgiumban. Minden országban nagyobb súlyt helyeznek a testi nevelésre, hogy ezzel az ifjúság akaratát formálják és erősítsék.

6. A szabadlevegős iskolák I. évi július 18-tól 23-ig tartják harmadik kongresszusukat Hannoverben. A kongresszusokon érdeklődő orvosok és pedagógusok vesznek részt. A cél megállapítani, hogy az iskolába járó beteg gyermekek gyógyulását minő hygiéniai intézkedésekkel lehetne előmozdítani. Az első kongresszuson a legsúlyosabb betegségben: tuberkulózisban, angolkórban, általános testi gyengeségben szenvedő gyermekekről tárgyaltak és pedig úgy orvosi, mint pedagógiai szempontból. Megállapították, hogy tartós javulás csak úgy várható, ha a tanítás föltétlen egészséges környezetben nevelői hatásokkal történik. A gyermekben fel kell kelteni a szükséges szellemi erőket egészségük fenntartásához, nevelő oktatással a gyermek munkaörömét kell fejleszteni és ébren kell benne tartani a saját egészségeért való felelősségtudatot. Megállapították, hogy a szabadlevegős iskolák részére külön tanítóképzésről kell gondoskodni, mert az ilyen iskolát nem lehet szabad levegőre kivonult rendes iskolának tekinteni. Az ilyen iskola tanítójának testileg és lelkileg meg kell felelnie azoknak a fokozott feladatoknak, amelyek a tanítóra ezekben az iskolákban várnak. A nehezebben nevelhető beteg gyermekek, a szabadban nehezebb a fegyelemtartás, nehezebb a figyelem egy irányba való koncentrálása is, mindez súlyos feladatot ró a tanítóra.

7. Hírek. Franciaországban minden fajta iskolába be akarják vezetni a naponkénti tornaórát.

*

Londonban a kereskedők olyan iskolát létesítettek, ahol a tananyagot hat nyelven tanítják. Az alapítók így remélik, hogy a tanulók ezeket a nyelveket teljes mértékben elsajátítják. A tanterv olyan, hogy pl. a számtant hétfőn angol, kedden francia, szerdán német, csütörtökön olasz, pénteken orosz és szombaton spanyol nyelven tanulják.

*

A jugoszláv közoktatásügyi miniszter tankönyv monopóliumot tervez. Ennek hatása alatt Belgrádban ez év januárjában nagy kongresszus volt, melyen részt vettek a könyvkereskedők érdekegyesülete, a nyomdai munkások

szövetsége, a belgrádi kereskedelmi és iparkmara, a jugoszláv tanítók szövetsége. A kongresszus egyhangúan a monopólium ellen foglalt állást. Kimutatták, minő hátrányokkal járna a monopólium úgy a magángazdaságra, mint az államra is. A magánnyomdákban alkalmazott munkások nagy része munkanélkülivé válna; az állam adókban 50 millió dinárt veszítené. A tanítók pedagógiai szempontokat hangoztattak a monopólium ellen. Memorandumot szerkesztettek, melyben kéri a minisztert, hogy kulturális, pedagógiai, szociális és közgazdasági okokból ejtse el a monopólium gondolatát.

*

Jugoszláviában 1,388.498 tanuló jár a népiskolákba, akiket 23.159 tanító tanít. A tanulók 80%-a falusi és csak 20%-a városi gyermek. Ellenben a középiskolai tanulók 90%-a városi és csak 10%-a falusi. Nagyon kedvezőtlen a tanítók és tanulók közötti számviszony. Átlag 59.9 tanuló jut egy tanítóra. Míg Ausztriában 26, Bulgáriában 36, Romániában 45, Magyarországon 47. Legkedvezőbbek a viszonyok Belgrádban, ahol 42.4 tanuló jut egy tanítóra. Ezzel szemben a kopauniki körületben van olyan iskola, ahol egy tanító, egy tanteremben tanít 5 osztályba osztva 386 gyermeket.

*

A román kultuszminiszter rendeletet intézett a tanfelügyelőkhez, hogy szigorúan ellenőrizzék a középiskolai tanulók katonai előképzését. Az egyetemre senkit sem vesznek föl, aki ki nem mutatja, hogy korának megfelelő katonai előképzésben részesült.

*

Csehszlovákiában 1936. szeptember 1-ével az elemi iskolai, valamint a polgári iskolai tanítóképesítő vizsgálatoknál új rend lép életbe. Az elemi iskolai tanítóképesítő vizsgálatokat lényegesen egyszerűsítik. Ezután nem az egyes tárgyak anyaga lesz a vizsgálat tárgya, hanem a vizsga pedagógiai, vagy didaktikai téma fejtegetéséből fog állani. Olyan alapos pedagógiai vizsgát kívánnak, hogy a későbbi polgári iskolai tanári vizsgálatnál pedagógiából már nem kívánnak újabb vizsgát. A polgári iskolai képesítő vizsgálaton az írásbeli ezentul nem házi dolgozat, hanem zárthelyi. A szakvizsgálat négy csoportból történhetik: a) nyelv-történeti szakcsoport (tanítási nyelv, földrajz, történet); b) matematika-természettudományi szakcsoport (matematika, természetrajz, fizika, kémia); c) matematikai-technikai szakcsoport (matematika, rajz, szépírás, ábrázoló geometria); d) tanítási nyelv, egy idegen nyelv, testnevelés.

*

Ausztriában most kaptak új tantervet a középiskolák is. A középiskolának két nagy típusa van; a gimnázium, ide számítják a reálgimnáziumot is, amely a gimnáziumtól csak abban különbözik, hogy a görög helyett modern nyelvet tanítanak; a reáliskolák. Az új tanterv legfontosabb intézkedése, hogy a gimnáziumba bevezettek egy modern nyelvet, a reálgimnáziumba egy második modern nyelvet. Újítás az is, hogy a modern nyelv tanítása már az első osztálytól kezdődik. Az idegen nyelvek: a gimnázium első osztályában angol, francia, vagy olasz; a reálgimnázium I. osztályától latin, III. osztálytól angol, az V. osztálytól francia, vagy olasz. A reáliskolában az I. osztálytól francia, vagy olasz, az V. osztálytól angol; a leánylyceumban az I. osztálytól francia, vagy olasz, a III. osztálytól angol.

Szenes Adolf.